

HERMANN BAIER – AMINTIRI

Florina Ștefan



Hermann Andreas Baier s-a născut la 7 Mai 1930 în Daneș, lângă Sighișoara.

Aici a terminat și școala primară.

Părinții săi au fost agricultori care aveau o gospodărie de mărime medie, fapt care a și permis unuia din cei cinci copii să studieze. Aceste posibilități financiare reduse aveau să se mai diminueze semnificativ după ce familia a fost deposedată de bunurile ei, urmare a transformărilor politice de după 23 August 1944, iar tatăl său și-a pierdut viața într-un accident de tren.

Din 1940 Hermann Baier a locuit în Sighișoara, mai întâi ca elev, în internatul Gimnaziului Bischof Teutsch. După desființarea acestei instituții, în anul 1948, a fost elev al nou înființatei școli pedagogice din oraș. Între anii 1949-1950 a activat ca învățător la școala pregătitoare, putând astfel să acumuleze o experiență practică valoroasă.

Au urmat trei ani de studiu al matematicii, la Timișoara. Evoluția sa ulterioară poate fi numai greu descrisă pe scurt, datorită extraordinarei sale complexități: A predat matematica la diverse școli de zi și seară, a fost director de școală, inspector școlar județean, conducătorul comisiei pentru educație a consiliul raional Sighișoara, mai târziu deputat în consiliul popular orașenesc și raional, și membru al comitetului executiv, președinte al consiliului raional al etnicilor germani, director al Școlii din Deal (1978-1987 și 1990-1997), cu 18 ani de

activitate unul din cei mai „longevivi” directori a acestei venerabile instituții, după Daniel Höhr (27 ani) și Johann Wolff (22 ani).

Pe lângă activitatea sa bogată în domeniile profesional și politic, Baier a desfășurat și o bogată activitate culturală. : în orchestra simfonică a casei de cultură, timp de mulți ani a condus corul de cameră, a fost activ ca tată al vecinătății și în cadrul comunității evanghelice.

Domnul Baier este foarte apreciat în Sighișoara și în afara ei, datorită preocupării sale neconținute pentru destinele orașului. În 1997 i s-a acordat titlul de cetățean de onoare a orașului.

Dagmar-Herta și Lukas Geddert în: Siebenbürgische Zeitung, 20. Mai 2010, pag. 19

Redăm mai jos interviul pe care ni l-a acordat domnul profesor Hermann Baier, în luna octombrie 2012, ultima mărturie pe care ne-a lăsat-o din bogata sa activitate și fascinanta sa viață. Interviul este transcris fidel, după înregistrările audio, în cadrul programului de educație muzeală *Magazinul de Nostalgie*, organizat de Muzeul de Istorie Sighișoara, coordonat de specialistul în comunicare al muzeului, d-na Florina Ștefan, având parteneri elevii clasei a X-a E, promoția 2012 de la *Liceul Teoretic Joseph Haltrich*, clasă cu predare în limba germană.

- *Domnule Baier, vă mulțumim că ați acceptat invitația noastră și v-am ruga să ne împărtășiți unele din amintirile dumneavoastră legate de orașul nostru. Toate aceste mărturii contribuie la crearea și la păstrarea identității noastre ca sighișoreni.*
- *Deci doriți în mod special partea distractivă...*
- *Dorim tot ce știți !*
- *Aaa.. dacă doriți tot ce știu eu, atunci să știți că e tare mult...*
- *Dar poate că, dacă veți avea amabilitatea să ne mai onorați în viitor cu prezența dumneavoastră, vom mai avea ocazia să aflăm cât de multe lucruri de la dumneavoastră.*

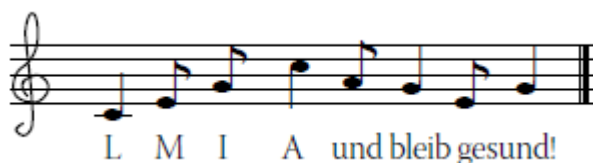
- Cu mare plăcere.

Eu am funcționat aici în Sighișoara, și *numai* în Sighișoara 52 de ani în învățământ. Am urmat și liceul, - liceul din deal -, ca și voi, și vă închipuiți, în acești 52 ani eu am trăit multe aici în Sighișoara, având și funcții deosebite; am fost director de școală – numai la liceul de sus am funcționat 30 de ani, din care 16 ani am fost director. Am fost și la alte școli, la școala generală Nr.1 (azi Școala Generală "Radu Popa"), la școala generală Nr.3, patru ani, (azi Școala Gimnazială "Miron Neagu"), la „Mircea Eliade” (azi Colegiul Național), am fost unsprezece ani, din care 3 director adjunct. Am fost la sfatul raional, trei ani am fost inspector școlar iar alți 3 ani am fost șeful secției de învățământ, așa că am avea multe de povestit din domeniul învățământului. Dar și din domeniul cultural am avea multe de povestit, pentru că am cântat în orchestra simfonică, - nu știu dacă ați auzit că a existat așa ceva în Sighișoara până în anul 1964. În anul 1964 s-a desființat, din cauza că nimeni nu mai învăța să cânte la vioară, tineretul învăța acordeonul și chitara și cu astea nu se putea face o orchestră simfonică. Atunci s-a desființat și s-a înființat un cor de cameră german, în care am cântat și eu și din 1982, după ce au murit cei doi dirijori am dirijat eu acest cor, timp de douăzeci de ani. Am fost cu acest cor și în străinătate. Am fost în Austria, în Ungaria, în Germania, am fost și în Italia – de trei ori în perioada comunistă și de șase ori după 1990. Așa că și din acest domeniu am putea să vă povestesc câte ceva. De asemenea și din domeniul social. Poate ați auzit de vecinătăți. Eu am fost tată de vecinătate timp de 18 ani deși după statute, tatăl vecinătății se schimbă din doi în doi ani. Eu am avut ghinionul că cei care urmau după mine s-au răscumpărat, așa că am rămas eu, din 72 până în 90. Am fost activ și în domeniul bisericesc am

fost curator districtual și membru în conducerea bisericii evanghelică la Sibiu timp de 12 ani.

Mie mi s-a spus să vă spun și niște lucruri hazlii. Să știți că Sighișoara are un specific deosebit, pe care nu-l au alți sași din Ardeal. Este un gen foarte dur, aș vrea să spun..

Cunoașteți probabil salutul sighișorean, pe nemțește „Leck mich am Arsch und bleib gesund!”¹ Nu l-ați cunoscut? Acest lucru l-a spus și Götz von Berlichingen, numai că Goethe nu a adăugat acest adaos „creștinesc” „und bleib gesund”. La Götz von Berlichingen rămâne numai prima parte – parte a doua au găsit-o numai sighișorenii. Salutul acesta sighișorean este cunoscut în toată lumea. Are și o melodie: (*cântă*)



iar unde se întâlnesc sighișorenii, se anunță cu acest salut al sighișorenilor. Înainte de primul război mondial studenți sași au studiat în Germania și într-un orașel mai mic s-au anunțat cu acest salut și poliția a observat că e ceva deosebit acolo, l-a prins pe unul, l-a arestat și l-a întrebat de semnificația acestui semnal sonor. Acesta le-a spus-o, și ei s-au supărat și au considerat că este o jignire a lor. Atunci el a spus, „rog a întreba la Sighișoara, se va confirma că acest salut există, este întrebuințat acolo de toată lumea”. Și atunci a întrebat poliția de acolo – în Sighișoara era polițai un **Reinhardt Pretz**, specialist în drept, adică cu studii în drept, care a rămas șeful poliției până în 19, în 1919 când Ardealul a trecut la România, bineînțeles că nu a mai putut să stea un funcționar de stat sas, și atunci a fost eliberat la vârsta de 39 de ani și n-a mai primit nici o funcție, cu o pensie modestă a trăit, l-am mai găsit și eu

¹ Linge mă în cur, și rămâi sănătos! (n.t)

aici prin piața cetății, suferea de amețeli, noi l-am condus de câteva ori acasă, nu se mai putea mișca săracu’.

În orice caz, el a răspuns că salutul sighișorean, ăla care vi l-am spus în cuvinte, există, și se folosește aicea:

1. Pentru a începe o discuție
2. Pentru a termina o discuție
3. Pentru a da unei discuții o altă întorsătură.

Medieșenii și sibienii s-au certat cum e corect în salutul sighișorean – pe nemțește sună mai bine – *im* sau *am* adică, „leck mich **im** Arsch” sau „leck mich **am** Arsch”² La Goethe încă³ a fost „im”. Acolo a fost im. Și atunci unu mai deștept din Mediaș a zis: ”hai să-i întrebăm pe sighișoreni, că doară ei trebuie să știe cum e corect!”

Iar răspunsul sighișorenilor a fost: „Im sau am e neesențial : **uns.**”⁴ Adică **pe noi.**

Vedeți așa sunt sighișorenii. Au avut loc multe, multe, aicea. Multe se pot spune.

Un doctor Fritz Markus a scris niște amintiri despre ce s-a petrecut în Sighișoara pe vremea lui și înaintea lui. Sașii au știut să sărbătorească mult, în special înaintea postului. Înaintea postului erau așa-numitele „Richttag”-uri. Erau Richttag”-uri ale bărbaților... În Sighișoara aveam multe vecinătăți. Despre vecinătăți nu știu dacă vi s-a vorbit deja. Erau niște organizații mai mult sociale, se poate spune și naționale, - că nu se prea primeau alte naționalități în cadrul acestor vecinătăți – pe străzi. În funcție de mărimea străzii era o singură vecinătate sau chiar mai multe. Sau chiar mai multe străzi formau o singură vecinătate. Era o formă de organizare strictă, cu statute foarte stricte, care a avut o importanță deosebită în

²Linge mă **în** cur sau **pe** cur ?

³ Încă, aici are sensul de „de asemenea”

⁴ In sau pe e neesențial : pe noi!

viața socială a oamenilor, fiindcă au avut ca rol principal, de a-l ajuta pe cetățean, pe membrul vecinătății, în momente deosebit de grele. Acestea sunt la naștere, la îmbolnăvire și la moarte, la înmormântare. Înainte, când femeile nășteau, nu existau maternități, exista o moașă care se deplasa în casa respectivă și ajuta pe noul cetățean al lumii să vină pe lumea aceasta. Nefiind chiar așa de specializate, s-au întâmplat și multe decese, multe femei murind în timpul nașterii. În orice caz la naștere și după naștere lăuza era ajutată de vecine din imediata apropiere. Lăuza trebuia să stea trei săptămâni în pat. Acum se scoală femeile în ziua următoare, dacă nu chiar și în ziua în care au născut, și treaba merge fără probleme, - numai că atuncea se considera că trebuie să-și revină, și stătea trei săptămâni în pat, iar în acest timp familia era îngrijită de vecine. La îmbolnăviri de asemenea erau ajutați oamenii, însă un rol deosebit aveau vecinătățile la decese. Vecinătatea îi revenea sarcina să rezolve totul, inclusiv sicriul. Vecinătatea aducea sicriul, mortul era trecut în sicriu și în aceeași zi sau în ziua următoare era transportat la capela aceea de lângă Biserica din Deal, de unde era și înmormântat o zi sau două mai târziu, și era purtat de membrii vecinătății pe ultimul drum.

Noi n-am avut niciodată purtători din ăștia plătiți. E drept că groapa era săpată de oameni plătiți, dar restul făcea totul vecinătatea.

Aceste vecinătăți, cum vă spuneam, organizau petreceri înaintea postului. Era așa-numitul „Richttag”, ziua judecății, a bărbaților, unde erau judecați bărbații, unde trebuiau să plătească amenzi cei care au lipsit nemotivat de la înmormântări. La înmormântarea unui membru al vecinătății era obligatorie participarea bărbaților până la vârsta de 70 de ani. Motivările nu se prea acceptau. Oamenii erau obligați câteodată chiar să-și schimbe serviciul cu altcineva ca să poată participa la înmormântare. Bineînțeles, acești bani strânși din amenzi, erau apoi „topiți”, cum s-ar putea spune, printr-o masă și un șpriț puternic acolo, de care beneficiau toți membrii vecinătății. Asta era deci un Richttag al bărbaților. Femeile, de asemenea,

organizau un Richttag din acesta, și apoi mai era așa numitul „Tanzrichttag” adică Richttag-ul de dans, de petrecere. Ei, la acest Richttag s-au întâmplat lucruri deosebit de „interesante”. Oamenii aveau niște idei crunte de tot. De exemplu au apărut doi, costumați și mascați, cu o oliță de noapte în care era vin și niște cremvurști, și se plimbau prin sală și unul ducea olița, iar celălalt servea. Scotea din oliță și mușca. Vă închipuiți cum a arătat acest lucru, - că lumea nu știa ce este acolo. Altă întâmplare la un astfel de Richttag a fost că un meșter, a intrat într-o „sobă” din carton. Ușița sobei era în spate, pe fund, și scria acolo *expre* „A nu se deschide”. Bineînțeles că, dacă oamenii au fost îndemnați să *nu* deschidă, tocmai asta au făcut-o, și deschizând acolo, au văzut un popou gol.

Ce am pățit și am organizat și eu – petrecerile astea aveau loc de obicei aicea la „Sander”. La Sander era o sală destul de bună, aveau și bucătărie acolo, mâncarea se putea găti chiar acolo, sau măcar se putea încălzi acolo. Deci, la unul din aceste Richttaguri, eu eram în comitetul de conducere a vecinătății, am organizat următorul lucru: Doctorul Paul Markus avea un dispozitiv din acesta – cum se cheamă – un irigator. Știți ce e acela, irigator. Un dispozitiv cu care se fac clisme. Lipsea furtunul de acolo. Furtunul l-au adus din București și au pregătit acest dispozitiv. Tatăl vecinătății era un tâmplar – asta era prin anii 70 și atunci apăruseră mașinile de spălat „Alba Lux”. Erau verde deschis, cu capac, și tâmplarul ăsta a făcut din placaj un Albalux din ăla, o mașină de spălat, așa de exact ca și cele care se găseau în comerț – și *nu se prea găseau* în comerț. Ei, și s-au vândut lozuri pentru câștigul acestui dispozitiv, acestei „mașini de spălat”, lumea a cumpărat nebunește, un alt tâmplar a venit la mine să mă bată că nu am mai avut lozuri, - nu am făcut decât 300, lumea a vrut mai multe, că fiecare a vrut să câștige, mai ales că era ieftin, cu prețul unui loz puteai să câștigi o mașină care altfel costa destul de mult – i-am spus să stea jos să tacă din gură, și la extragere mașina a fost câștigată de saxofonistul Tulli, care

stătea lângă mașina aceea cu saxofonul la burtă și nu a avut ce reclama, că în fond și aia era o mașină de spălat.

Erau multe poezii/pamflete care „biciuiau” vecinii pentru defectele și greșelile lor. Pentru copii era de asemenea o petrecere în după amiaza acestei zile.

Se tocmea o muzică profesionistă care cânta foarte, foarte, fain, îndemnând la audiție.

Richhtagurile se țineau și în timpul verii. Oamenii aduceau mâncare de acasă, băutura o dădea vecinătatea. Dintre toate orașele germane numai în Sighișoara au existat *Bruderschaft* - , în care erau organizați băieții și *Schwesterschaft* pentru fete. Biserica ținea slujba și după masa, *Vesper*. Sighișoara avea obiceiul de a da nume la orice. Duminica slujba se ținea alternativ, o duminică sus și una jos⁵ de la Rusalii și până la Ziua Morților.

Dr. Markus a scris despre crâșme. Existau în Sighișoara peste 80 de crâșme. Multe erau ale familiilor care locuiau în casele respective.

Schoppelt a scris despre „Canalul Suez” („ghețcăna”⁶ unde este acum Evidența Populației).

Până în 1966 circula trenulețul prin centrul orașului, așa numitul „Wusch”. Acesta mergea foarte încet, cu o viteză foarte mică, aproape „la pas”. De aceea și locomotivele trenului, aveau numele lor. Erau trei locomotive. Numele acestea erau inspirate din citate din diverși autori. Una se numea Schiller – „Vine greu, dar totuși vine”. A doua era Luther: „Aicea stau, și nu pot altfel”, iar ultima „Galilei” – „Și totuși se mișcă”. Este și un banc: Un sighișorean ajunge în Rai la Sfântul Petru și a vrut să-i dea drumul, că a dus-o greu, că a mers tot prin Agnita la Sibiu. Iar Sf. Petru a zis „Ce să-ți fac dacă ai fost prost și nu te-ai dus prin Copșa Mică”.

Doctorul Julius Oberth, tatăl lui Hermann Oberth, a construit spitalul municipal. El a venit aici în 1896 - **Hermann Oberth** avea atunci doi ani. Hermann

⁵ În Biserica din Deal și în cea a mănăstirii.

⁶ străduța

Oberth era supradotat, îl interesau mult matematica și fizica. A citit cu mare plăcere pe Jules Verne (De la Pământ la Lună). A găsit greșeli și a început să cerceteze, fiind încă elev de liceu, și să termine să calculeze ecuațiile bazate pe principiile acțiunii și reacțiunii pentru rachete. A lucrat în Germania la proiectarea rachetelor V1 și V2. După cel de-al Doilea Război Mondial echipa din care făcea parte la Pennemünde a fost dusă în America și Rusia și au construit rachetele. Oberth nu a fost luat de nimeni. A vizitat Sighișoara în 1972. A vorbit despre *Weltspiegel*, (Captarea energiei solare cu ajutorul unor oglinzi amplasate în spațiu). În anul 1994 s-au sărbătorit 100 ani de la nașterea lui.

Oberth a fost profesor 3 ani la Școala din Deal. Din 1935-1938 a fost profesor la Mediaș unde și-a construit și casa care azi este muzeu.

Prima școală din Sighișoara a fost construită la baza Scării Acoperite. Prima școală sus în deal s-a înființat în 1608. În anul 1928 a fost adăugat ultimul etaj.

Profesorul **Donath** a solicitat deschiderea aceluși cabinet de desen (în cadrul Școlii din Deal), pentru a avea lumină mai bună.

În anul 1792 a fost construită o clădire cu două etaje și acolo era scrisă o inscripție. Unele litere sunt mai ridicate și cifrele romane însumate dau 1792.

Între 1799-1901 au fost făcute mai multe modificări. În 1901 a început construcția multor școli. ***Dacă ești în minoritate, trebuie să faci ceva deosebit de bun ca să te ridici deasupra majorității.*** Exista și o școală pentru adulți, în timpul iernii, ridicându-se la nivelul cultural al populației. În celelalte orașe au fost construite clădiri mai mari, la Sighișoara s-a adăugat un etaj și clădirea a fost extinsă puțin spre pădure. În proiect, clădirea trebuia lărgită de-a lungul gardului care unește clădirea cu Scara Acoperită, dar s-a renunțat la aceasta pentru că acoperirea Biserica din Deal.

Profesorul **Höhr**, a fost profesor până la 73 de ani, a fost pensionat în 1948. A întemeiat colecția de păsări și minerale (și a cheltuit toți banii soției sale, o nobilă maghiară).

În secolul XIX au fost trei directori importanți: Georg Paul Binder din 1822-1831, Georg Daniel Teutsch între 1850 și 1863 și Friedrich Müller din 1863-1869. Din anul 1901 până în 1948 liceul a purtat numele „Bischof Teutsch Gymnasium”.

Timp de un secol, soarta sașilor a fost în mâna a 4 sighișoreni, din care 3 au fost și directorii de care am pomenit ai liceului. Școala era foarte căutată, pentru că avea și internat dar și foarte bine cotate datorită dascălilor săi. Era o școală de băieți. Fetele mergeau la Școala Normală de Fete din 1904. Numai că fetele nu prea ajungeau în învățământ datorită legii prin care femeile căsătorite nu puteau să lucreze în învățământ. Atunci unele nu se căsătoreau tocmai din acest motiv. Joseph Haltrich, culegător de folclor era în legătură cu Frații Grimm.

Internatul școlii a fost unul foarte bun. Clădirea din stânga, a fost construită prin 1890. Clădirea din spate, unde este acum cantina, a fost terminată în 1941. Și celelalte școli din Orașul de Jos, cazau elevii la acest internat.

Și eu am locuit între 1940 – 1944 în acest internat, până la terminarea războiului. Țin minte că dimineața făceam gimnastică de înviorare.

În 1944 școlile de jos au fost umplute cu răniți, primind după 23. August 1944 alte destinații. Școli germane au rămas cea din deal și jos la policlinică (actuala Școală Generală “Radu Popa”) a fost o secție a Școlii de Sus. Între 1948 și 1955 a funcționat Școala Pedagogică cu limbă de predare germană. În comunele învecinate erau 3 școli separate, cu conduceri separate.

În 1948 a venit apoi reforma învățământului. Profesorii au atins vârsta pensionării și au fost aduși alții tineri. Liceul Teoretic de băieți a fost transformat în Școală Mixtă Pedagogică iar Școala Normală de Fete și Liceul de Băieți din Sibiu au fost comasate.

Din anul 1959 Liceul din Deal este cu limba de predare mixtă, română și germană.

În ianuarie 1945, sașii (bărbații între 18-45 iar femeile între 17-45 de ani) au fost deportații în URSS. În Biserica Mănăstirii se află o placă comemorativă unde sunt trecute numele celor care au murit acolo. Cei rămași în viață s-au întors în 1949. Sora mea s-a căsătorit în 1944 iar după numai trei zile soțul ei a fost dus pe front.

Cel mai cunoscut dascăl al Școlii din Deal a fost Hermann Oberth. La Feucht, lângă Nürnberg în Germania, este și un muzeu dedicat lui. Au venit o dată copiii cu un teanc mare de poze, pentru a-i cere autografe. Profesorul Oberth i-a întrebat, ce fac cu atâtea poze. Copiii au spus: ”Facem schimb. Pentru 10 Oberth se dă un Beckenbauer”.

Von Braun, cel care a condus construcția rachetelor Saturn, cele care aveau să ducă primii oameni pe lună, a fost studentul lui Hermann Oberth. Ei nu pot fi comparați. Oberth a făcut calculele, arătând că este posibil, iar von Braun a confirmat. Fără Oberth nu ar fi existat von Braun. Oberth a fost și membru al partidului republican, și nemții nu îl prea iubesc, nu e atât de cunoscut. Ca profesor sus la liceu, era un om imposibil, - directorii încercau să scape de el. Când elevii voiau să nu se facă ore, îl întrebau care e problema cu zborul spre lună.

Regrețați că ați servit numai în Sighișoara ?

Nu. Mi-a plăcut asta și de aceea nu am emigrat. Am fost în Germania de teri ori în perioada comunistă. Au rămas unii acolo și eu am avut probleme cu securitatea.

